KARPATSKO-BALKANSKO-DINARSKA GEOMORFOLOŠKA KONFERENCA

Stará Lesná (Slovaška), 24.–28. junij 2013

V prijetnem okolju kongresnega centra Slovaške akademije znanosti nad vasjo Stará Lesná ob vznožju Visokih Tater je od 24. do 28. junija 2013 potekalo znanstveno srečanje geomorfologov in drugih raziskovalcev iz sorodnih ved z območja Srednje, Vzhodne in Jugovzhodne Evrope. Minilo je že 50 let od septembra 1963, ko so geomorfologi z Geografskega inštituta Poljske akademije znanosti iz Krakova in Geografskega inštituta Slovaške akademije znanosti iz Bratislave pripravili prvi mednarodni geomorfološki simpozij o Karpatih. Novo ustanovljena Karpatsko-balkanska geomorfološka komisija (CBGC) naj bi takrat predstavljala temeljno platformo za sodelovanje in izmenjavo izkušenj med geomorfologi socialističnega bloka držav (Poljska, Češkoslovaška, Madžarska, Romunija, Sovjetska zveza, Bolgarija in Jugoslavija). Leta 1967 je komisija začela izdajati tudi svojo znanstveno revijo *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, ki še vedno izhaja.

Zamisel o sodelovanju geomorfologov se je odlično obnesla in veliko prispevala k razcvetu geomorfologije v teh državah in hkrati uspešno pomagala znanstvenikom pri navezovanju stikov s takratnim zahodnim svetom. Leta 2003 se je komisija na pobudo Slovenije razširila še na območje Dinarskega gorstva in se preimenovala v Karpatsko-balkansko-dinarsko geomorfološko komisijo (CBDGC), s tem pa so se vanjo vključile še Slovenija, Hrvaška in Srbija. Leta 2005 je delovanje komisije prešlo v novo fazo, saj se je preoblikovala v Karpatsko-balkansko-dinarsko regionalno delovno skupino pri Mednarodni geomorfološki uniji in v njenem okviru uspešno delovala vse do leta 2013, ko je potekel njen drugi mandat. Odtlej ponovno delujemo v predhodni obliki kot Karpatsko-balkansko-dinarsko geomorfološka komisija (CBDGC).

Prvi in najpomembnejši vtis s konference v Stari Lesni je izjemen razcvet geomorfologije v večini članic komisije, predvsem na Madžarskem, Poljskem, v Romuniji, na Češkem in Slovaškem. Očiten pokazatelj je bila tudi nizka povprečna starost udeležencev, oziroma dve starostni skupini, ki pa med seboj sodelujeta in lepo komunicirata: na eni strani t. i. 'stara garda' ustanoviteljev geomorfološke komisije (Leszek Starkel in Adam Kotarba iz Krakova, Jaromír Demek iz Brna, Miloš Stankoviansky iz Bratislave), ki so nekoč delovali v povsem drugačnih družbeno-političnih razmerah, a so se kljub temu uspešno uveljavili tudi na mednarodnem prizorišču, na drugi strani velika skupina ambicioznih mladih geomorfologov, ki je v zadnjih desetih letih prinesla nov veter tudi v delovanje komisije. To je postsocialistična generacija, iz katere so mnogi doktorirali na zahodnih univerzah in zelo hitro našli stik z novimi usmeritvami svetovne geomorfologije. Na konferenci v Stari Lesni ni bilo več prispevkov o morfostrukturah, razvoju geotektonskih struktur še iz časov pred uveljavitvijo teorije o tektoniki plošč ali o nujnosti izdelave splošne geomorfološke karte po enotni koncepciji in legendi – o temah, ki so bile nekoč v ospredju geomorfoloških konferenc tega območja.

Glavne teme konference so bili recentni fluvialni in pobočni geomorfni procesi, njihova dinamika in časovna dimenzija, metodologije preučevanja z velikim poudarkom na metodah absolutnega datiranja ter aplikacija teh spoznanj v praksi. To tematiko je predstavljala večina od 42 referatov in okoli 30 posterjev, ki so jim na tej konferenci namenili veliko več pozornosti, kot je običajno na takšnih zborovanjih. Med prispevki o fluvialni geomorfologiji je bila v ospredju zelo zanimiva problematika burnih procesov in sprememb v strugah velikih rek, tudi pod vplivom človekovih posegov, npr. ob spodnjem toku Drave (G. András in T. Kiss: Antropogeni vpliv na rečno strugo in razvoj rečnih otokov v strugi Drave), v poplavni ravnici reke Bečve (V. Stacked: Razvoj poplavne ravnice reke Bečve po holocenskem klimatskem maksimumu), na vršaju reke Maros (B. Sümeghy, T. Kiss, G. Sipos: Rekonstrukcija paleostrug na vršaju reke Maros v mlajšem kvartarju), v strugi reke Váh (J. Novotny: Dinamika in spremenljivost prodišč v strugi reke Váh).

Druga skupina raziskovalcev je predstavila rezultate podrobnih preučevanj v porečjih manjših, večinoma gorskih vodotokov, mdr. na reki Bystrzanka v poljskih flišnih Karpatih (M. Kijowska-Strugala: Transport suspendiranega materiala v porečju Bystrzanke pod vplivom antropogenih posegov; M. Kijowska-Strugala in W. Bochenek: Dinamika in spreminjanje koncentracije suspendiranega in raztopljenega gradiva v različnih tipih poplav).

Številni tehtni prispevki so obravnavali metodologijo in rezultate preučevanja zemeljskih in snežnih plazov ter drugih pobočnih procesov, kjer so velik napredek dosegli predvsem romunski geomorfologi, mdr. pri ocenjevanju tveganja zaradi zemeljskih plazov v kotlini Baia Mare (F.-L. Măguț in sod.), datiranju izpostavljenosti površja pri zemeljskih plazovih v severni Romuniji (D. M. Gheorghiu in M. Mindrescu), uporabi dendrokronoloških metod pri ugotavljanju pogostnosti snežnih plazov v gorovju Piatra Craiului (O. Pop in sod.).

Zanimive predstavitve so bile tudi o različnih drugih geomorfnih pojavih, npr. o nastajanju ekstenzijskih jam v Zahodnih Karpatih (J. Lenart), fosilnih ledenih klinih v hribovju Gödöllő (G. Sipos), sledovih poledenitve v Visokih Tatrah (P. Klapysa). Kar nekaj prispevkov je bilo tudi izrazito metodoloških, npr. o uporabi mikroletal brez posadke za preučevanje reliefnih oblik, o uporabi metod GIS, digitalnih modelov reliefa itd.

Iz Slovenije smo se zborovanja udeležili trije geomorfologi: A. Mihevc je bil eden redkih, ki je predstavil rezultate preučevanja krása (Starost in razvoj kraškega reliefa v Dinarskem gorstvu – nekaj primerov iz Slovenije), M. Zorn pa je predstavil učinke vetrne erozije na kmetijskih zemljiščih februarja 2012 v Vipavski dolini. Pisec poročila, ki je predstavnik Slovenije v svetu CBDGC, je imel po sklepu Geomorfološkega društva Slovenije nalogo, da pridobi soglasje članov sveta za organizacijo naslednjega zborovanja komisije v Sloveniji. Naloga je bila uspešno opravljena in slovenski geomorfologi bomo leta 2016 gostitelji velike in pomembne mednarodne geomorfološke konference, ki jo bomo pripravili ob sodelovanju vseh inštitucij na našem dinarskem krásu.

Karel Natek